

O DZIEDZICTWIE PROFESOR JANINY JÓZWIAK

Profesor Janinę Józwiak poznałem jako student Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie w czasie, gdy pełniła rolę rektora uczelni, a potem dyrektora Instytutu Statystyki i Demografii. Na trzecim roku miałem szczęście uczęszczać na koordynowane przez Panią Profesor „Metody Statystyczne”, aby w kolejnym roku zostać zaproszonym do prowadzenia ćwiczeń z tego przedmiotu, co było dla mnie ogromnym wyróżnieniem. W późniejszych latach miałem też kontakt z Profesorem Józwiak jako członkiem Rady Naukowej Środkowoeuropejskiego Forum Badań Migracyjnych, gdzie pracowałem, nie wspominając o zawsze bardzo serdecznych spotkaniach na konferencjach i seminariach. W tym samym czasie odkrywałem też, jak ważną pozycję w demografii polskiej i europejskiej zajmowała Profesor Józwiak i jak wiele pełniła kluczowych ról w nauce polskiej, wykraczających znacznie poza statystykę i demografię. Lukę pozostającą po odejściu Pani Profesor będzie bardzo trudno zapłacić.

Ogromnym osiągnięciem Profesora Józwiaka jako rektora SGH była reforma nauczania, związana z odejściem od sztywno zdefiniowanych kierunków i wprowadzeniem stopniowo coraz bardziej elastycznych ram kształcenia na kolejnych latach studiów. Z mojego punktu widzenia jako studenta SGH w latach 1996–2002 oznaczało to bycie w dużej mierze aktywnym podmiotem procesu dydaktycznego raczej niż jego przedmiotem – biernym konsumentem usług dydaktycznych. System studiów zapoczątkowany w SGH przez reformę współautorstwa Profesora Józwiaka wymagał od studentów większej dojrzałości i odpowiedzialności, ale w zamian oferował możliwość kierowania w dużej mierze własnym kształceniem. Z perspektywy czasu i doświadczenia zawodowego jestem coraz głębiej przekonany o ogromnej wartości takiego modelu studiów.

Profesor Józwiak była też cenionym pedagogiem i popularyzatorką nauki. Nawet w czasie pełnienia obowiązków rektora SGH prowadziła zajęcia z zaawansowanych aspektów metodologii statystyki od wnioskowania wielowymiarowego po statystyczną analizę decyzyjną. Z punktu widzenia najpierw studenta, a potem stażysty, była to dla mnie wspaniała szkoła praktyki akademickiej, łącząca metodologiczny rygor z pasją odkrywania bardziej finezyjnych narzędzi statystycznych. Również na poziomie podstawowym wkład Profesora Józwiaka był nieoceniony jako współautorki popularnego podręcznika akademickiego ze wstępu do statystyki (*Statystyka*

od podstaw, z J. Podgórskim, PWE), który doczekał się siedmiu wydań i z którego kształciło się wiele roczników studentów, w tym także mój rocznik.

Oprócz dziedzictwa w zakresie organizacji nauki trzeba koniecznie wspomnieć również o czysto naukowej spuściźnie Profesor Józwiak. Jej praca habilitacyjna, poświęcona matematycznym modelom ludności, opublikowana została zarówno po polsku (SGPiS, 1985), jak i po angielsku przez NIDI (*Mathematical Models of Population*, 1992). Omawiane w niej są różne kategorie i postaci matematycznych modeli dynamiki populacji, jedno- oraz wielostanowych, z czasem ciągłym i dyskretnym. Profesor Józwiak przedstawiła tam oryginalne własności tych modeli, jak na przykład dotyczące czasu potrzebnego na stabilizację struktur wieku oraz agregacji w modelu wielostanowym.

Wspominając Panią Profesor i jej wkład do rozwoju nauk społecznych w Polsce i w Europie, warto pamiętać o tych unikatowych aspektach jej dorobku. Główny nurt współczesnej demografii europejskiej poświęcony jest przeważnie zachowaniom demograficznym analizowanym na podstawie badań ankietowych, podczas gdy szersze spojrzenie na mechanizmy odnowy populacji, oferowane przez demografię matematyczną, schodzi na dalszy plan. W sytuacji, gdy matematyczne modele ludności stają się powoli domeną biologii ewolucyjnej, z ogromną stratą dla demografii społecznej, warto powrócić do formalnych korzeni opisu procesów ludnościowych również dla gatunku *Homo Sapiens*, czerpiąc inspirację z dorobku takich mistrzów jak Profesor Janina Józwiak.

Dr Jakub Bijak
University of Southampton